KARAMDOSHLAR OILASIDA UCHROVCHI CHIRISH KASALLIGI

Ismatov Azamatjon Mo'ydinjonovich
Namangan davlat universiteti Biotexnologiya fakulteti
Biologiya kafedrasi (Ph.D) katta o'qituvchisi.
Minavarova Muslima Yaxyoxon qizi
Namangan davlat universiteti Biotexnologiya fakulteti
Biologiya yo'nalishi 4-bosqich talabasi
Email: minavarovamuslima36@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.22860999

Annotatsiya: Ushbu maqolada dunyo miqyosida keng tarqalayotgan, o'simliklarda kasallik qo'zg'atuvchi bakteriyalarning ommalashuvini kuzatish, shu bilan birga qishloq xo'jaligiga , oziq - ovqat sanoatiga ziyon keltirayotganini va unga qarshi kurash chora tadbirlarini yoritib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Xanthomonas campretris pv campestris, gutatsiya, infeksiya, Brassica, qo'zg'atuvchi, gidatodalar, stomalar.

Kirish : Brassica urug'i qishloq xo'jaligida muhim ekinlarning eng katta xilma-xilligini o'z ichiga oladi. Ushbu turkumga mansub bir nechta turlar oziq – ovqat , hayvonlar uchun ozuqa va sanoat maqsadlarida o'simlik va moyli ekinlar sifatida yetishtiriladi. Xususan , brassica oleracea yettita asosiy nav ostida guruhlangan bir nechta tanish sabzavotlarni olish uchun keng ko'lamda ko'paytirilgan. Quyidagi o'simliklar turli virusli yoki bakteriyali qo'zg'atuvchi kassaliklar tufayli qishloq xo'jaligiga katta ziyon yetkazishi mumkin. Albatta qishloq xo'jaligi mahsulotlarida zararlovchi turli omillarga qarshi chora tadbirlar olib borimoqda lekin barcha kasalliklarga qarshi samarali bo'lgan bitta aniq nazorat usuli yo'q umuman olganda, madaniy amaliyotlar kassaliklarni kamaytirish yoki yo'q qilish o'rniga kasalliklarning oldini oladi. Kimyoviy nazorat vositalari cheklangan, keng spektrli ta'sirga ega, atrof-muhitga zarar yetkazadi va patogenlar tomonidan qarshilik mexanizmlarining evolutsiyasi tufayli tezda samarasiz bo'lib qolmoqda.

Asosiy qism: Barssicaceace – karamdoshlar(kresgulsohlar yoki xochguldoshlar) oilasi vakillari, O'zbekiston hududida ham keng ko'lamda qishloq xo'jaligida ko'paytiriladi. Bu oila vakillari turp, o'sma, jag'-jag' va karamni misol qilib keltirishimiz mumkin. Ushbu oila vakillarida Xanthomonas campretris pv campestris, xochga mixlanganlarning qora chirishining qo'zg'atuvchisi, birinchi bakterial o'simlik patogenlaridan biri hisoblanadi. 130 yildan ko'proq vaqt o'tgach butun dunyo bo'ylab karam, gulkaram va boshqaa ushbu oila vakillari uchun xavf tug'dirmoqda.

Xanthomonas campretris pv campesstris; karamdoshlar oilasi vakillarida keng tarqalgan. Dala sharoitida kasallikning eng o'ziga xos belgilari odatda barg chetlaridan kelib chiqadigan va qon tomir to'qimalari bo'ylab ichkariga cho'zilgan V shaklidagi xlorotikdan nekrotikgacha bo'lgan leyyonlar bo'lib, ko'pincha tomirlarning qorayishi bilan birga keladi. O'simlik kasallikka chalingani suv tashilishining buzilishi, poyaning rangsizlanishini yokida so'lish holatini kuzatishimiz mumkin. Avj olib ulgurgan kasallik esa o'simlik butunlab nobut qilish holatini ham kuzatishimiz mumkin. Kasallangan barglar muddatidan oldin to'kilishi ham kasallikning keng avj olganini yorqin misol qilib keltirishimiz mumkin boladi. Patogen o'simliklarni barglardagi tabiiy teshiklar, masalan, gidatodalar va stomalar yoki barglar

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

va ildizlarda mexanik ravishta hosil bo'lgan yaralar orqali yuqtiradi. Qulay muhit yomg'ir suvi yoki esayotgan shamol yordamida, infeksiya erta tongda, gitadolar gutatsiya natijasida tomchi orqali tashqariga chiqishi osonlashadi va unga qongan turli hasharotlar orqali keng tarqalishi mumkin.

Kasallikni oldini olish chorasi sifatida, qora chirigan o'simliklarni nazorat qilish qiyin shuning uchun, patogensiz ekish usulidan foydalanish zarur, yani avvalgi yilgi tuproqni maksimal ravishda o'simlik chirindilaridan tozalash eng samarali usul hisoblanadi.

Xulosa: Karamdoshlarning qora chirish kasalligini keltirib chiqaruvchi Hanthomonas campestris pv. Campestris bakteriyasi asosan kasallangan urug'lar va tuproqdagi o'simlik qoldiqlari orqali tarqaladi. U barglardagi teshikchalar orqali kirib, hosilni nobud qiladi. Oldini olish uchun faqat, sog'lom urug' ekish, almashlab ekishni qo'llash va qoldiqlarni yo'q qilish shart.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. https://en.wikipedia.org/wiki/Xanthomonas_campestris_pv._campestris?utm_source=gemini&hl=tr-TR
2. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23051837/
3. https://www.cabidigitallibrary.org/doi/abs/10.1079/cabicompendium.56919?hl=tr-TR&utm_source=gemini
4. https://www.mdpi.com/2076-0817/15/9/974?utm_source=gemini&hl=tr-TR
5. NamDU_ARM_112…gulotlaar.pdf

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.